

JISMONIY TARBIYA DARSLARIDA PEDAGOGIK NAZORATINI TASHKIL QILISH

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Jismoniy tarbiya va sport kafedrasi o'qituvchisi
G'aniyev Suxrob Abduvali o'g'li
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Jismoniy madaniyat yo'nalishi 1- bosqich talabasi
NURQOBILOV ABDIQODIR MUSURMON O'G'LI

Annotatsiya.

Jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish natijasida, biz o'quvchilarning barkamol shaxs sifatida tarbiyalaymiz, ijodkorlik qobiliyatlari, ko'nikma va shaxs hislatlarining shakllantiramiz. O'quv fanlari va darsdan tashqari mashg'ulotlarda pedagogik texnologiyalardan foydalanish, ijodiy yondoshish, ta'lim jarayoni hamda kasbiy tarbiyani muammoli ta'lim asosida umumlashtirishga asos bo'ladi

Kalit so'zlar: Jismoniy tarbiya, pedagogik texnologiyalar, ta'lim jarayoni, kasbiy tarbiya, qobiliyat, ko'nikma.

Kirish. Ma'lumki, pedagogika fani taraqqiyotida yangiliklar juda ko'p bo'lishiga qaramasdan, avvalgilaridan keskin farq qiladigan, pedagogik faoliyatni keskin o'zgartirishni taqoza etadigan yangilik – bu zamonaviy texnologiyalar bilan pedagogik jarayonni tashkil etishdir. Dunyodagi rivojlangan mamlakatlarda an'anaviy ta'lim tizimidan qoniqmaslik, mazmunmohiyat jihatidan butunlay yangi, bilim berish va aqliy kamolotga erishishning ilmiy asoslangan tizimini yaratishga intilish kuchayganligi sabab, natijada hamkorlik pedagogikasi, bunyodkorlik va ijodkorlik pedagogikasi, ta'lim jarayonini optimallashtirish va faollashtirish, muammoli ta'lim kabi pedagogik tushunchalar paydo bo'ldi. AQSH va bir qator boshqa davlatlarda zamonaviy ilg'or pedagogik texnologiyalar ishlab chiqildi va amaliyotga keng ko'lamda tadbiiq etib boshlandi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

1980 yillarda Rossiyaning yetakchi pedagog va psixolog olimlari zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'rganib, tanqidiy tahlil qilgan holda, uning afzallik tomonlari haqida fikr bildirib boshlaganlar (V.P.Bespalko, M.V.Klarin, B.Nikondrov, T.A.Ilina va boshqalar). Mamlakatimizda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ilmiynazariy asoslarini ishlab chiqishda N.Azizxo'jayeva,

F.Avliyov, Habdulkarimov, J. Yo'ldoshev, M.Ochilov, N.Sayidahmedov, E.G'oziyev, O'.Tolipov, S.Og'ayev, H.Qarshiboyev, Ch.Mirzayev va olimlarning pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayonida qo'llashga oid tadqiqot natijalaridan umumiy ta'lim maktablarida, akademik litsey va kasb-hunar kollejlarda, oliy o'quv yurtlari va malaka oshirish tizimi muassasalarida samarali foydalanib kelinmoqda. "Pedagogik texnologiya - bu, ta'lim shakllarini optimallashtirish maqsadida texnik vositalar, inson salohiyati hamda ularning o'zaro ta'sirini inobatga olib, o'qitish va bilim o'zlashtirishning barcha jarayonlarini aniqlash, yaratish va qo'llashning tizimli metodidir. Professor M.Ochilov fikriga ko'ra, "Pedagogik texnologiya – tizimli, texnologik yondoshuvlar asosida ta'lim shakllarini qulaylashtirish, natijasini kafolatlash va xolisona baholash uchun inson salohiyati hamda texnik vositalarning o'zaro ta'sirini inobatga olib, ta'lim maqsadlarini oydinlashtirib, o'qitish va bilim o'zlashtirish jarayonlarida qo'llaniladigan usul va metodlar majmuidir".

Tadqiqot metodologiyasi (Research Methodology)

Buning uchun noan'anaviy mashg'ulot shakllari va turlarini, ularni tashkil etishning metodikasini yaxshi egallash talab qilinadi. So'nggi paytlarda interfaol metodlardan foydalanish ommaviy tus olmoqda. O'qituvchi va o'quvchilarni faollashtirib, mashg'ulotdagi asosiy figuraga aylantirishi har bir o'quvchi o'zini mashg'ulotning asosiy bajaruvchisi deb his etmogi darkor. Barcha o'quvchilarni imkoni darajasida fikrlashga, harakat qilishga, jismoniy mashqlarni o'ziga moslashtirgan holda bajarish odatlantiriladi. Kichik guruhlar tashkil etiladi, ijobiy raqobat muhiti yaratiladi. Har bir o'quvchi o'z jamoasi uchun mas'ul ekanligini doimiy his etib boradi. Zarur bo'lganda sardor vazifasini, ba'zan tashkilotchi, ba'zan bajaruvchi, gohida nazorat qiluvchi rolini bajarish o'quvchilar orasida almashtirib turiladi. O'qituvchi imkon qadar har bir o'quvchiga individual yondashuvni amalga oshirgan holda yondashib, jismoniy rivojlanishini jadallashtiradi. Ikkinchidan, jismoniy tarbiya mashg'ulotlari inson kamolotining zarur shartlaridan biri sifatida, bola shaxsi kamolotining ajralmas qismi bo'lib, har tomonlama shakllangan komil insonni tarbiyalashning asosiy omillaridan biri deb hisoblanishiga e'tibor qaratish. SHaxs kamolotining irsiyat, ta'lim va tarbiya, ijtimoiy muhit, shaxs faolligi omillarining jismoniy ulg'ayishdagi ta'sirini to'la namoyon etilishiga e'tiborni qaratilishi. Uchinchidan, jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining ilmiy asoslangan mazmuniga e'tiborni qaratgan holda, jahondagi eng ilg'or ta'lim-tarbiya mazmunlariga uyg'un bo'lgan ma'lumot va axborotlarga suyangan holda shug'ullanish. Jahon xalqlarining jismoniy tarbiya va sport turlarini o'rgangan holda, ular bilan shug'ullanib yuqori ko'rsatkichlarni qo'lga kiritish uchun harakat

qilish. O'zbek milliy o'yinlarini jahonga yoyish. Kurashning qisqa muddatda qiziqarli xalqaro sport turiga aylanishini asoslash. To'rtinchidan, pedagogika uchun umumiy sanalgan ta'lim-tarbiya tamoyillariga jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini tashkil etishda qat'iy amal qilishga erishish. Ilmiylik, tizimiylik, izchillik, tushunarli bo'lish, ko'rgazmalilik, yosh va o'ziga xos xususiyatlarni hisobga olish bilan bir qatorda insonparvarlik, vatanparvarlik, demokratiya talablariga rioya qilish kabi tamoyillar jismoniy tarbiya va sportni yuksaklikka ko'tarilishiga hissa qo'shadi. Beshinchidan, bugungi asrimizning dolzarb muammosiga aylangan kompyuter va axborot texnologiyalaridan ta'lim jarayonida samarali foydalanishga erishish. Lokal va xalqaro axborot tizimi materiallaridan unumli foydalanib, jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini jahon standartlari darajasiga ko'tarish. Ta'limning zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosidagi interfaol metodlarini joriy etish. Bunda bilim oluvchi va shug'ullanuvchi shaxsining nufuzini orttirishga erishish. Oltinchidan, eng zamonaviy talablarga javob beradigan sport mashg'ulotlaridan unumli foydalanish, ularning bekor turmasligi, yoshlarning muntazam shug'ullanishlariga moslashtirish. Yuqori malakali ustoz-murabbiylarning faqat markaziy shaharlarda emas, barcha joylarda faoliyat yuritishini ta'minlash. Pullik xizmatning ma'lum bir qismini mahalliy mablag'lar evaziga qoplash orhali barcha hohlovchilarning jalb etilishiga sharoit yaratish. Yettinchidan, jismoniy tarbiya va sport bo'yicha ilmiy, o'quv-metodik, badiiy ommabop nashrlarni ko'paytirish va ta'sirchanligini oshirishga erishish. Sport musobahalarining sharhi va tahlilini ommaviylashtirish.

Tahlil va natijalar.

Jismoniy tarbiya va sport bilan shug'ullanish jarayonida do'stlik, o'rtoqlik, o'zaro yordam, fidoyilik, vatanparvarlik, insonparvarlik, baynalminalchilik, ongli intizom, mustahkam irodaviy sifatlar tarkib topib boradi. Har bir mashg'ulotda bunday imkoniyatlardan to'lafoydalanishga harakat qilish kerak. Jismoniy tarbiyaning estetik qiymatini oshirish, mehnatsevarlikka yo'naltirilganligini kun sayin kuchaytirish, iqtisodiy mohiyatini samarali bo'lishiga hissa qo'shishni ta'minlash chora-tadbirlarini belgilash. Jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida va sport musobahalarida psixologik tayyorgarlik judda katta rol o'ynaydi. Eng avvalo xarakterni shakllantirish, irodaviy sifatlarni mustahkamlash, psixik jarayonlarni takomillashtirish jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini samaradorligini belgilaydi. G'alabaga bo'lgan ishonch, o'z-o'ziga ta'sir etish, ustanovkalar qo'yish, diqqatni jamlash, aqliy faollik jismoniy mashg'ulotning natijasini eng yuqori bo'lishini ta'minlaydi.

Xulosa va takliflar.

Mazkur mavzu uchun ahamiyatli bo'lgan asosiy tushunchalar alohida-alohida

qayd etiladi. Ularning ma'nosi mazmunning ichida izohlanadi. Lekin bilim oluvchi tayanch tushunchalarni mazmunning boshida ko'rib, nimalarga e'tiborini qataish kerakligini bilib oladi. Loyihaning uchinchi elementi maqsadlar tizimi hisoblanadi. Bu yerda har bir asosiy savol uchun alohida maqsadlar qo'yiladi. Avvalo o'qituvchining maqsadlari (ta'limning, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi) va bilim oluvchilarning maqsadlari (identiv o'quv maqsadlari) ketma-ketlikda aniq belgilanib chiqiladi. Bilim oluvchilar uchun qo'yiladigan maqsadlar identiv o'quv maqsadlari yoki o'quvchilarning mashg'ulot davomidagi o'quv vazifalari deb ham ataladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullayev A.A. Jismoniy tarbiya vositalari. O'quv qo'llanma. Farg'ona, 1999.
2. Abdullayev A., Xonkeldiyev SH.X. Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi. Farg'ona, 2001.
3. Abdumalikov R., Abdullayev A. va boshqalar. Jismoniy tarbiya ta'limi ilmini takomillashtirish masalalari.
4. Akramov A.K. O'zbekistonda jismoniy madaniyat va sport tarixi. O'quv qo'llanma. O'zJTI nashri. 1997.
5. Ilg'or pedagogik texnologiyalar, Toshkent, 1999. 3-bet 6. Xalq ta'limi, 1999 yil, №6 son, 34 bet